

УДК 351

DOI: <https://doi.org/10.32689/2618-0065-2018-1/1-113-125>

Сіцінська Майя Володимирівна доктор наук з державного управління, головний науковий співробітник відділу з координації наукових заходів, міжнародного співробітництва та грантової діяльності Хмельницького університету управління та права, м. Хмельницький, вулиця Героїв Майдану, 8, 29000, Україна, тел.: (038)-271-80-00, e-mail.: info@univer.km.ua

ORCID: 0000-0002-1714-4647

Борисов Андрій Вікторович начальник науково-інформаційного відділу Українського науково-дослідного інституту цивільного захисту, м. Київ, вул. Рибальська, 18, 01011, Україна тел.: (044)-280-18-01, e-mail.: aborisov@undicz.dsns.gov.ua

ORCID: 0000-0001-6858-0492

СТРУКТУРА МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИЧНИЙ ПІДХІД ДО ЇЇ ФОРМУВАННЯ

Анотація. У наукових дослідженнях, присвячених структурі механізмів державного управління, пропонуються різні погляди на це питання, але відсутня їх систематизація. Актуальною є потреба у розробці системного уявлення про структуру механізмів державного управління. Погіршення економічної динаміки і поява кризових явищ у соціально-економічній сфері обумовлює гостру необхідність створення умов для адекватних змін, спрямованих на підвищення ролі й формування управлінської поведінки органів місцевої влади в забезпеченні збалансованості соціально-економічного середовища територій, підвищення їх впливу і рівня відповідальності за процеси його розвитку. Питання структури механізмів державного управління висвітлено в працях вітчизняних вчених та фахівців. Переважно використовуються структурно-елементний та функціональний підходи, а в деяких роботах структурно-функціональний підхід. Однак, незважаючи на нові роботи за останні роки, залишаються питання, які потребують подальшого дослідження. Передусім, це стосується систематизації уявлень про структуру механізмів державного управління та розробки методичних засад її формування та конкретизації. Сучасна управлінська наука література зафіксувала наявність глибокої та безпрецедентної кризи у сфері управління в Україні. Зокрема підкреслюється, що «головним винуватцем глибокого соціально-економічного падіння доцільно було би вважати кризу не самої економіки, а систему державного управління, наслідком якої є негаразди у всіх сферах життєдіяльності країни».

Обґрунтовано, що державне управління – це частина соціального управління, тобто управління людьми та їх колективами. У вужчому значенні – державне управління – це управління персоналом державної служби, а також суспільними сферами (економікою, правовим процесом, соціальним забезпеченням, культурою), суспільними групами, організаціями та інститутами.

Ключові слова: механізм державного управління, методи, важелі, засоби, інструменти державного управління, політика держави, принципи державного управління.

Sitsinskaya Maya Volodymyrivna Doctor of Sciences in Public Administration, Chief Scientist of the Department for Coordination of Scientific Events, International Cooperation and Grant Activities of the Khmelnytsky University of Management and Law, Khmelnytskyi Street, Heroes of Maidan St. 8, 29000, Ukraine, tel .: (038) - 271-80-00, e-mail: info@univer.km.ua

ORCID: 0000-0002-1714-4647

Borisov Andriy Viktorovich Head of Research and Information Department of the Ukrainian Research Institute of Civil Protection, Kyiv, st. Rybalska, 18, 01011, Ukraine tel .: (044) -280-18-01, e-mail: aborisov@undicz.dsns.gov.ua

ORCID: 0000-0001-6858-0492

STRUCTURE OF MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION: SATISFACTION AND METHODOICAL APPROACH TO ITS FORMATION

Annotation. In scientific studies devoted to the structure of the mechanisms of public administration, different views on this issue are proposed, but their systematization is not available. An urgent need is to develop a systematic understanding of the structure of public administration mechanisms. The deterioration of economic dynamics and the emergence of crisis phenomena in the socio-economic sphere causes the urgent need to create conditions for adequate changes aimed at increasing the role and formation of managerial behavior of local authorities in ensuring the balance of the socio-economic environment of the territories, increasing their influence and level of responsibility for the processes of its development. The question of the structure of public administration mechanisms is highlighted in the works of domestic scientists and specialists. Structural-elemental and functional approaches are predominantly used, and in some works a structural-functional approach. However, despite new work in recent years, there remain issues that require further research. First of all, it concerns the systematization of ideas about the structure mechanisms of public

administration and development of methodical principles of its formation and concretization. Modern management scientific literature has documented the existence of a deep and unprecedented crisis in the field of governance in Ukraine. In particular, it is emphasized that "the main culprit for a deep socio-economic decline would be to consider the crisis not the economy itself, but the system of public administration, which is the consequence of disadvantages in all spheres of life of the country."

It is grounded that public administration is a part of social management, that is, management of people and their teams. In a more general sense, public administration is the management of civil service personnel, as well as public spheres (economy, legal process, social security, culture), social groups, organizations and institutions.

Key words: mechanism of state administration, methods, levers, means, tools of public administration, state policy, principles of public administration.

Постановка проблеми. Наукові підходи до управління державою, теоретична думка щодо державного управління постає за часів зародження й розквіту науки. В Україні наукова галузь "державне управління" фактично запроваджена включенням її до Переліку галузей науки, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 29 листопада 1997 р.

У наукових дослідженнях, присвячених структурі механізмів державного управління, пропонуються різні погляди на це питання, але відсутня їх систематизація. Актуальною є потреба у розробці системного уявлення про структуру механізмів державного управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні надбання в галузі науки державного управління у вітчизняній науці є досить ґрунтовними. Серед фахівців, які розробляли проблематику державного управління, дослідження яких було використано для написання статті, слід назвати такі імена, як: П. Дракер, В. Пилипишин, С. Мельников, Ю. Куц, Г. В. Атаманчук, В. Авер'янов, Ю. Ковбасюк, В. Бакуменко, В. Цветков, О. В. Федорчак, Л. Приходченко, В. Боделан, Ю. Кунєв, Г. Чандлер.

Але водночас питання чіткого визначення категорійного апарату науки державне управління ще мають місце для подальшого наукового дискурсу.

Формулювання цілей статті. Мета статті - здійснити аналіз існуючих уявлень про структуру механізмів державного управління, запропонувати бачення його загальної структури, узагальнити підходи щодо бачення проблематики державного управління.

Виклад основного матеріалу дослідження. Проблематика управління відіграє визначальну роль в аналізі механізмів впливу в державно-управлінському контексті. Сутнісне наповнення категорії управління змінювалося під впливом

різних факторів. Так, у сучасну постіндустріальну епоху проблематика управління тісно переплітається з проблематикою знання, на що вказував П. Дракер, зазначаючи, що у сфері управління відбувається революція, яка поширюється по всьому світові. На його думку, “сьогодні знання уже застосовується щодо сфери самого знання, і це можна назвати революцією у сфері управління. Знання швидко перетворюється на визначальний фактор виробництва, відсуваючи на задній план і капітал, і робочу силу” [1].

Теоретик наводить цікавий приклад щодо вживання терміна «менеджмент», який – на початку свого виникнення – співвідносився лише з управлінням у сфері виробництва та комерції. Через деякий час виявилось, що організовувати управління варто не лише в бізнесових структурах, а й у тих організаціях, які безпосередньо не пов’язані з комерційною діяльністю. Зокрема, це стосується державних інституцій, структур місцевого самоврядування, що детермінувало активний розвиток дискурсу державного управління.

Отже, згідно з П. Дракером, управління – це “використання знань для пошуку найбільш ефективних способів застосування наявної інформації з метою отримання необхідних результатів” [1]. Це визначення стосується ідеологем управління не лише у виробничій чи комерційній сферах, а й у структурах державної та місцевої влади, зокрема, управління містом.

На думку В. П. Пилипишина, категорія «управління» являє собою діяльність уповноважених органів, що спрямована на досягнення конкретних завдань за допомогою управлінських методів, способів та функцій [2]. У найбільш загальному вигляді державне управління тривалий час визначалось як виконавчо-розпорядча діяльність органів державної виконавчої влади, котра виявляється у безпосередньому повсякденному й оперативному впливові на різноманітні суспільні відносини у країні [3]. Проте таке визначення не охоплює усіх особливостей державного управління і потребує уточнення та розширення.

Управління, як зазначає С. Мельников, полягає в здійсненні сукупності впливів на об’єкт, вибраних із багатьох можливих варіантів на основі програми управління, інформації щодо поведінки об’єкта та стану зовнішнього середовища. Управління спрямоване на «підтримку, покращення функціонування чи розвиток об’єкта для досягнення заданої мети» [4]. Відповідно, управлінські стратегії спрямовані або на збереження ключової якості системи, або на виконання певної програми, що забезпечує стійкість функціонування й досягнення певної мети. Управління, будучи засобом досягнення цілей, дає змогу системі стати більш гнучкою та ефективною. Базовими категоріями для проблематики управління виступають поняття: інформація (знання, різні дані тощо), стан системи, алгоритм (опис послідовних кроків), оптимізація, прийняття рішень, адаптація (зворотна

реакція системи, що спрямована на пристосування до змінюваних умов середовища).

Ю. Куц вважає, що в українській ментальності поняття “управління” співвідноситься з упорядковуванням, формуванням порядку в певних системах [5]. Алгоритм управління – це опис послідовних дій, що сприяють досягненню мети, чітко визначений, відпрацьований порядок підготовки та прийняття управлінських рішень, формування планів, обміну інформацією в процесі управління [6]. Основними властивостями алгоритму управління є: скінченність (має завжди завершуватись після виконання скінченної кількості кроків); дискретність (процес, що визначається алгоритмом управління, можна розділити на окремі етапи); визначеність (кожен крок алгоритму має бути чітко визначеним); вхідні дані (алгоритм має деяку кількість вхідних даних, тобто величин, заданих до початку його роботи або значення яких визначають під час роботи алгоритму); вихідні дані (алгоритм має одну або кілька величин, що є вихідними даними, ці величини мають достатньо визначений зв’язок із вхідними даними); ефективність (алгоритм вважають ефективним, якщо всі його оператори досить прості для того, щоб їх можна було точно виконати за скінченний проміжок). Один із способів запису алгоритмів – словесний опис алгоритму, коли, приміром, алгоритм прийняття управлінського рішення можна описати так: 1) постановка проблеми; 2) виявлення обмежень і визначення альтернатив; 3) виявлення джерела й сутності обмежень, вибір можливих альтернатив; 4) прийняття рішення; 5) реалізація рішення; 6) контроль за виконанням рішення.

Науковець галузі адміністративного права Г. В. Атаманчук зазначає, що державне управління – це практичний, організуючий вплив держави на суспільну життєдіяльність людей з метою її впорядкування, збереження або перетворення, який спирається на її владну силу [7]. В свою чергу, на думку В. Б. Авер’янова під державним управлінням потрібно розуміти особливий та самостійний різновид діяльності держави, що здійснює окрема система спеціальних державних органів – органів виконавчої влади [8].

Державне управління, згідно з позицією Ю. Ковбасюка та В. Бакуменка, це діяльність органів державної влади, що спрямована на створення умов для реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, для узгодження різноманітних груп інтересів як у суспільстві, так і між державою та суспільством, для забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [9]. Державне управління – це фактично процес реалізації державної влади. Основне завдання управлінської діяльності держави полягає в забезпеченні досягнення поставлених цілей, тоді як змістом управлінської діяльності держави виступають дії щодо їхнього досягнення. Якщо виявляти сутність державного управління

крізь призму суб'єкт-об'єктних відносин, то можна його розуміти як неперервний процес реалізації відповідних управлінських функцій. Це передбачає застосування визначення державного управління через ці функції, а саме: як процес планування, організації, мотивації, контролю й функцій комунікації та прийняття рішень, що пов'язують їх, з метою формулювання та досягнення цілей держави.

Принагідно зазначимо, що у широкому розумінні поняття державного управління поширюється на всі три гілки влади – виконавчу, законодавчу і судову, а у вузькому – тільки на виконавчу [10]. Такий поділ зумовлюється особливістю державної діяльності, здійснення якої, у певній мірі, покладається на державне управління.

Як зазначає В. В. Цветков, державне управління є матеріалізоване виявлення (вираження) державної влади, що здійснює визначені нею спільні цілі й завдання у межах системи цієї влади, виходячи з принципу поділу влади [11]. Отже, це вид державної діяльності, у межах якої практично функціонує виконавча гілка державної влади. У нашому трактуванні державне управління – це форма практичної реалізації виконавчої влади.

Варто зазначити, що поряд з поняттям державного управління також виділяють «механізм державного управління». Так, О. В. Федорчак вважає, що механізм державного управління – це складна система, призначена для практичного здійснення державного управління та досягнення поставлених цілей, яка має визначену структуру, методи, важелі, інструменти впливу на об'єкт управління з відповідним правовим, нормативним та інформаційним забезпеченням [12].

У дослідженнях науковців опис організаційної структури механізму державного управління найчастіше починається з визначення її елементів. О. Федорчак в якості головних елементів виділяє такі: методи, важелі, інструменти, політика, правове, нормативне та інформаційне забезпечення. При цьому вона зазначає, що склад механізму державного управління певної сфери суспільного розвитку змінюватиметься, залежно від особливостей цієї чи іншої сфери.

Л. Приходченко виділяє у механізмах державного управління цільову, нормативно-правову, організаційну, економічну та інформаційну складові. Вона зазначає, що цільова складова є первинним елементом структури механізму. Правова частина другої складової визначає всю можливу сукупність режимів функціонування, а нормативна частина другої складової формується за рахунок розпоряджень та рішень місцевих органів влади. При цьому зміна правових актів відбувається значно повільніше, ніж нормативних, чим обумовлюється більш істотне значення останніх для функціонування механізму державного управління.

Призначення організаційної складової полягає у визначенні прав, обов'язків, компетенції та відповідальності в процесі формування і прийняття управлінських рішень. Взаємозв'язок організаційної і нормативно-правової складових проявляється у тому, що правові документи стосовно розподілу компетенції встановлюють межі, але не визначають внутрішній зміст. Останнє саме і відбувається в процесі функціонування організаційної складової. Сутність економічної складової полягає у вартісному оцінюванні результатів управлінського процесу, відповідно її призначення полягає в оцінці ефективності управлінських рішень. Обов'язковою складовою будь-якого механізму державного управління є інформаційна, що фактично має наскрізну дію. Змістовна характеристика цієї складової містить структуру інформаційної бази даних, джерела і споживачів інформації, технологічний процес її обробки [13].

Ю. Кунєв, досліджуючи питання управління, розглядає структуру механізму державного управління як сукупність 6 складових [14]:

- цільова частина – сукупність всіх цілей, на реалізацію яких спрямована управлінська діяльність;
- функціональна частина – види управлінської діяльності (пізнавально-програмні та організаційно регулятивні), необхідні для виконання основних функцій організації;
- методологічна частина – ті методи, які використовуються при виконанні всіх видів управлінської діяльності, тобто забезпечують виконання функціональної частини;
- частина, що відображає сукупність принципів, – норми або правила, за якими потрібно здійснювати успішну управлінську діяльність;
- інструментальна частина – управлінські рішення, повноваження, засоби інформаційно-матеріально-енергетичного впливу на об'єкт управління;
- технологічна частина – технологія підготовки, прийняття та виконання управлінських рішень.

Ю. Кунєв відзначає, що перераховані складові механізму державного управління самі мають складну багаторівневу організацію, тому його важко зобразити схематично [14].

Зважаючи на вищевикладені уявлення різних дослідників щодо структури механізму державного управління, можна зробити такі висновки:

- основний акцент робиться на складових (елементах) механізму, при цьому їх опис має досить загальне спрямування;
- менше уваги приділяється взаємозв'язкам між складовими механізму;
- не завжди виділяються в якості окремих складових мета (цілі) та суб'єкти механізму;

- не простежується чіткий взаємозв'язок між визначенням механізму державного управління та його структурою;
- функції визначають організаційну структуру механізму державного управління та обумовлюють необхідність певних суб'єктів управління;
- органічний взаємозв'язок організаційної і функціональної структури механізму на практиці призводить до того, що вони постають як єдине ціле, як його організаційно-функціональна структура.

Водночас В. Боделан розглядає організаційну структуру механізму державного управління як сукупність управлінських ланок і організаційних зв'язків між ними щодо реалізації цілей і завдань держави загалом чи на окремому напрямі. На його думку, вона характеризує відносини сукупності ланок та наявних організаційних зв'язків між ними, які виражають взаємодію і координацію елементів усередині даної системи. За основу її взаємодії і координації взято цілі і завдання, що реалізуються через функції. При цьому функції є визначальними щодо організаційної структури, вони обумовлюють необхідність тих чи інших елементів системи і архітектуру цієї системи. Тобто, органічний взаємозв'язок організаційної структури і функціональної структури на практиці призводить до того, що вони постають як єдине ціле, як організаційно-функціональна структура, побудована за принципом розподілу функцій по вертикалі і горизонталі структури [15].

З огляду на зазначене вище, була зроблена спроба побудувати власне уявлення про структуру механізму державного управління. Для цього було використано узагальнене визначення поняття “механізм державного управління” як системи [16]. Згідно із цим визначенням, складовими механізму державного управління є мета (цілі), функції, суб'єкти управління, методи, інструменти, принципи, норми, цінності та ресурси.

Визначальна складова механізму державного управління – це ціль (мета). В управлінні існують різні визначення поняття “ціль”, але загалом їх можна звести до такого: це бажаний стан об'єкта управління (бажаний результат управлінської діяльності). Теорія державного управління надає важливе значення цілям як системоутворюючим ознакам будь-якої організації, які відрізняють одну систему від іншої.

Цілі державного управління, покликані відповідати таким вимогам [17]:

- а) бути об'єктивно обумовленими та обґрунтованими, виходити з об'єктивних закономірностей і тенденцій суспільного розвитку та діяльності людей, відповідати об'єктивній логіці функціонування того або іншого явища, процесу, відношення, враховувати форми і механізми останніх;

б) бути соціально мотивованими, тобто йти від потреб, запитів і інтересів людей, відповідати їм і викликати таким чином розуміння, підтримку цілей, прагнення втілити їх у життя;

в) бути забезпеченими в ресурсному відношенні як з інтелектуального, так і з матеріального боку, ґрунтуватися на реальному, а не на мнимому, на наявному, а не на передбачуваному або можливому потенціалі, адаптованими до конкретних умов і факторів суспільної життєдіяльності;

г) бути системно організованими, враховувати в певній послідовності цілі стратегічні, оперативні і тактичні, загальні і приватні, головні і забезпечуючі, кінцеві і проміжні, віддалені, близькі та безпосередні тощо.

Похідними від цілей є функції. Найбільш глибоко відображають сутність поняття “функція управління” визначення, наведені в працях А. Мельника та Ю. Кунєва:

– реальний, силовий, цілеспрямований, організуючий і регулюючий вплив на явище, відношення, стан, на який останні реагують і який сприймають;

– спеціалізована частина управлінських дій, які можна охарактеризувати, як типові, регулярні і стабільні види діяльності суб’єкта управління, що відрізняються однорідністю цілей або дій [17].

Суб’єкти управління. Вони створюються для виконання функцій управління. Саме останні і визначають необхідність тих, чи інших суб’єктів управління. Конкретний механізм державного управління має конкретні цілі, відповідно до них здійснюється конкретизація функцій (загальних і спеціальних), а відповідно до них створюються суб’єкти їх реалізації.

Суб’єкти управління. Вони створюються для виконання функцій управління. Саме останні і визначають необхідність тих, чи інших суб’єктів управління. Конкретний механізм державного управління має конкретні цілі, відповідно до них здійснюється конкретизація функцій (загальних і спеціальних), а відповідно до них створюються суб’єкти їх реалізації.

Не менш важливою складовою механізму державного управління є методи. М. Біль розглядає методи як складову механізму державного управління так – це спосіб практичної реалізації управлінських функцій шляхом організаційно-розпорядчого впливу суб’єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об’єкту для досягнення поставлених управлінських цілей [18].

Кожний метод управління передбачає наявність певного набору інструментів, які дозволяють його реалізовувати.

Норми (правила), принципи, та цінності. Норми поділяються на формальні та неформальні. Перші – це закони, постанови, розпорядження та інші нормативні акти, які переважно видаються органами виконавчої влади та місцевого

самоврядування. Вони визнають порядок та сутність функціонування механізму державного управління, а також його обмеження. Неформальні норми – це «неписані закони», які закріплюються в правилах міжособистісної взаємодії і в моралі. Вони є продуктом особистісних відносин між обмеженою кількістю людей, зв'язаних відносинами довіри, кровного споріднення, спільністю інтересів або знайомством.

Цінності та моральні норми, як частина неформальних норм, є одним із основних способів нормативної регуляції дій людини в суспільстві та суттєво впливають на функціонування механізмів державного управління [19].

Принципи їх розглядаємо як основні норми формування та функціонування механізму державного управління.

Важливою складовою механізму державного управління є фінансові та матеріальні *ресурси*. Що стосується людських (інтелектуальних) ресурсів, то вони розглядаються як елемент складової «суб'єкти».

Враховуючи вищевикладене, зобразимо графічно схему загальної структури механізму державного управління на рис. 1.

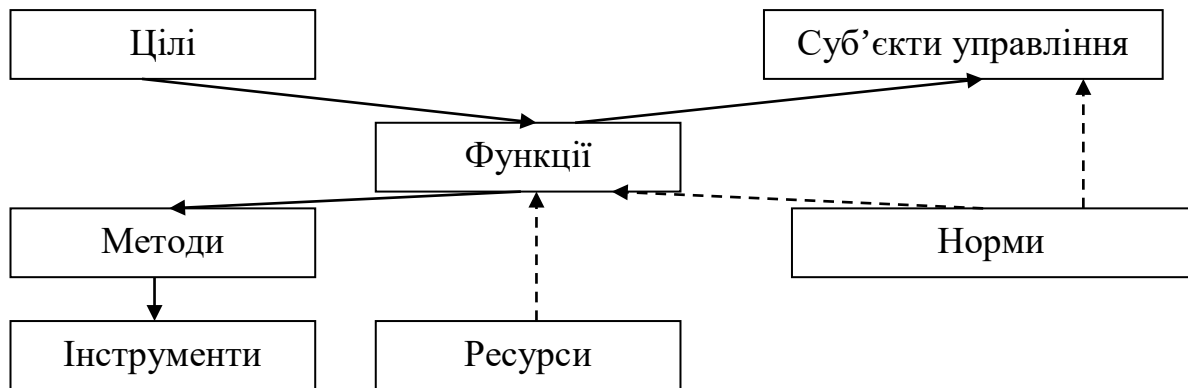

Рис. 1. Загальна структура механізму державного управління

Джерело: складено автором

Висновки. Отже, зважаючи на схему загальної структури механізму державного управління, можна запропонувати методичний підхід до її формування, а саме:

- визначення цілей та під цілей механізму;
- на основі визначених цілей (під цілей) визначення функції (під функції);
- для кожної функції (під функції) визначення методів її реалізації;
- для кожного методу встановлення відповідних інструментів;
- для кожної функції визначення суб'єктів, які забезпечують її здійснення;
- для функції та суб'єктів управління визначення норм (правил) їх здійснення та діяльності;

– визначення необхідних ресурсів (фінансових та матеріальних) для здійснення функцій механізму.

У цілому парадигма державного управління в сучасних динамічних умовах потребує нового осмислення, що зумовлено необхідністю структурування різноаспектних проблем суспільства, кількість яких зростає. Також можна сказати, що на відміну від функціонального аспекту вивчення держави і державності, механізм держави втілює в собі матеріальну основу існування будь-якої сучасної держави, завдяки якій вона реалізовує свої конституційно визначені цілі і завдання.

Література:

1. Дракер П. Посткапиталистическое общество : пер. с англ. Новая постиндустриальная волна на Западе: антология. Москва : Academia, 1999. С. 70–100.
2. Пилипишин В. П. Поняття та основні риси державного управління. *Юридична наука і практика*: журнал. 2011. № 2. С. 10-14.
3. Советское административное право: учебник / под ред. П. Т. Василенкова. Москва : Юрид. Лит., 1990. 576 с.
4. Мельников С. Б. Управление. Энциклопедия государственного управления в России : в 2 т. Москва : Изд-во РАГС, 2008. Т. II: Н–Я. С. 358-359.
5. Куц Ю. О. Проблемне поле державного управління: концептуальна демаркація. *Публічне управління: теорія та практика*: журнал. 2011. № 1. С. 3-10.
6. Сененко І. А. Алгоритм управління. Енциклопедія державного управління : у 8 т. навч. посібник. Київ : НАДУ, 2011. Т. 2. С. 152.
7. Атаманчук Г. В. Теория государственногоуправления : курс лекций Москва : Омега-Л, 2004. 400 с.
8. Державне управління в Україні: навчальний посібник. Київ: Вид-во ТОВ «СОМІ», 1999. 310 с.
9. Ковбасюк Ю. В., Бакуменко В. Д. Державне управління. Енциклопедія державного управління : у 8 т. Київ : НАДУ, 2011. Т. 1: Теорія державного управління / наук.-ред. колегія: В. М. Князєв (співголова), І. В. Розпутенко (співголова) та ін. С. 160–162.
10. Гелей С. Д. Політологія: навч. посібн. 4-е вид., перероб. і доп., Львів: Світ, 2001. 384 с.
11. Цветков В. В. Демократія і державне управління: теорія, методологія, практика. Київ : Юридична думка, 2007. 336 с.
12. Федорчак О. В. Класифікація механізмів державного управління. Демократичне врядування : ел. журнал. 2008. URL : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DeVr/2008-01/O_Fedorchak.pdf.
13. Приходченко Л. Л. Структура механізму державного управління: взаємозв'язок компонентів та фактори впливу на ефективність. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України* : журнал. 2009. Вип. 2. С. 108-110.
14. Кунєв Ю. Д. Управление в таможенной службе, 2006. URL : <http://readbookz.com/pbooks/book10/ru>

15. Боделан В. Р. Організаційно-функціональні структури: особливості впливу чинників їх побудови на ефективність функціонування організаційного механізму державного управління. *Публічне управління: теорія та практика* : журнал. 2013. Вип. 3. С. 55-62.
16. Дуков Д. Ф. Аналіз сутності поняття “механізм державного управління” та побудовання його узагальненого визначення. *Актуальні проблеми державного управління* : журнал. 2015. Вип. 1. С.44-54.
17. Мельник А. Ф., Оболенський О. Ю., Васіна А. Ю. Державне управління: підручник. Київ : Знання, 2009. URL : <http://www.lib.dp.ua/site-libr/?idm=1&idp=184&ida=969>.
18. Біль М. М., Третяк Г. С., Крайник О. П. Механізм державного управління туристичною галуззю (регіональний аспект) : наук. розроб. Київ : НАДУ, 2009. С. 13-22.
19. Буркинський Б. В., Горячук В. Ф. Соціальний капітал: сутність, джерела та структура, оцінка. *Економіка України* : журнал. 2013. № 1. С. 71-78.

References:

1. Drucker, P. (1999). Postkapitalisticheskoe obshchestvo [Post-capitalist society]. Novaya postindustrialnaya volna na Zapade [New post-industrial wave in the West]. (pp. 70-100). Moscow: Academia [in Russian].
2. Pylypyshyn, V. P. (2011). Poniattia ta osnovni rysy derzhavnoho upravlinnia [Concept and main features of public administration]. *Yurydychna nauka i praktyka – Legal science and practice*, 2, 10-14 [in Ukrainian].
3. Vasilenkov, P. T. (Eds.). (1990). *Sovetskoe administrativnoe pravo [Soviet administrative law]*. Moscow: Yurid. Lit. [in Russian].
4. Melnikov, S. B. (2008). *Upravlenie. Entsiklopediya gosudarstvennogo upravleniya v Rossii. T. II: N-Ya [Management. Encyclopedia of Public Administration in Russia. Vol. II: N-Z]*. (pp. 358-359). Moscow: Izd-vo RAGS [in Russian].
5. Kuts, Yu. O. (2011). Problemne pole derzhavnoho upravlinnia: kontseptualna demarkatsiia [The problem of public administration: conceptual demarcation]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public Administration: Theory and Practice*, 1, 3-10 [in Ukrainian].
6. Senenko, I. A. (2011). Alhorytm upravlinnia. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia [Management Algorithm. Encyclopedia of Public Administration]. (Vols. 2). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
7. Atamanchuk, H. V. (2004). *Teoriya gosudarstvennogo upravleniya [Theory of Public Administration]*. Moscow: Omecha-L [in Russian].
8. *Derzhavne upravlinnia v Ukraini [Public administration in Ukraine]*. (1999). Kyiv: Vyd-vo TOV «SOMY» [in Ukrainian].
9. Kovbasiuk, Yu. V., Bakumenko, V. D. (2011). *Derzhavne upravlinnia. Entsyklopediia derzhavnoho upravlinnia. T. 1: Teoriia derzhavnoho upravlinnia [State Administration. Encyclopedia of Public Administration. T. 1: Theory of Public Administration]*. V. M. Kniaziev, I. V. Rozputenko, et. al. (Eds.). (pp. 160-162). Kyiv: NADU [in Ukrainian].
10. Helei, S. D. (2001). *Politolohiia [Politology]*. (4th ed., rew.). Lviv: Svit [in Ukrainian].
11. Tsvietkov, V. V. (2007). *Demokratiia i derzhavne upravlinnia: teoriia, metodolohiia, praktyka [Democracy and Public Administration: Theory, Methodology, Practice]*. Kyiv: Yurydychna dumka [in Ukrainian].

12. Fedorchak, O. V. (2008). Klasyfikatsiia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia [Classification of Mechanisms of Public Administration]. *Demokratychnе vriaduvannia – Democratic Governance*, 1. Retrieved from http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/VNUCZUDU_2014_2_10.pdf [in Ukrainian].
13. Prykhodchenko, L. L. (2009). Struktura mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia: vzaiemozviazok komponentiv ta faktory vplyvu na efektyvnist [Structure of the mechanism of public administration: the relationship of components and factors of influence on efficiency]. *Visnyk Natsionalnoi akademii derzhavnoho upravlinnia pry Prezydentovi Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 2, 108-110 [in Ukrainian].
14. Kuniev, Yu. D. (2006). *Upravlinnia v mytnii sluzhbi [Management at the Customs Service]*. Kyiv: Tsentr navchalnoi literatury. Retrieved from <http://readbookz.com/pbooks/book10/ru> [in Russian].
15. Bodelan, V. R. (2013). Orhanizatsiino-funktsionalni struktury: osoblyvosti vplyvu chynnykiv yikh pobudovy na efektyvnist funktsionuvannia orhanizatsiinoho mekhanizmu derzhavnoho upravlinnia [Organizational-functional structures: peculiarities of the influence of factors of their construction on the efficiency of the functioning of the organizational mechanism of public administration]. *Publichne upravlinnia: teoriia ta praktyka – Public Administration: Theory and Practice*, 3, 55-62 [in Ukrainian].
16. Dukov, D. F. (2015). Analiz sutnosti poniattia "mekhanizm derzhavnoho upravlinnia" ta pobuduvannia yoho uzahalnenoho vyznachennia [Analysis of the essence of the concept of "mechanism of state administration" and the construction of its generalized definition]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia – Actual problems of public administration*, 1, 44-54 [in Ukrainian].
17. Melnyk, A. F., Obolenskyi, O. Yu., Vasina, A. Yu. (2009). *Derzhavne upravlinnia [State administration]*. Kyiv: Znannia. Retrieved from <http://www.libr.dp.ua/site-libr/?idm=1&idp=184&ida=969> [in Ukrainian].
18. Bil, M. M., Tretiak, H. S., Krainyk, O. P. (2009). *Mekhanizm derzhavnoho upravlinnia turystychnoiu haluzziu (rehionalnyi aspekt) [The mechanism of state management of the tourism industry (regional aspect)]*. Kyiv: NADU [in Ukrainian].
19. Burkynskyi, B. V., Horiachuk, V. F. (2013). Sotsialnyi kapital: sutnist, dzherela ta struktura, otsinka [Social capital: essence, sources and structure, estimation]. *Ekonomika Ukrainy – Economy of Ukraine*, 1, 71-78 [in Ukrainian].